

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Навчально-науковий медичний інститут
Кафедра фізичної терапії та ерготерапії

СИЛАБУС

нормативної навчальної дисципліни

Семіотика з основами пропедевтики

(назва дисципліни)

підготовки бакалавра (на базі повної загальної середньої освіти)

(назва освітнього рівня)

спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія»

(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми 227 « Фізична терапія, ерготерапія»

(назва освітньо-професійної освітньо-наукової/освітньо-творчої програм)

Силабус навчальної дисципліни «Семіотика з основами пропедевтики» підготовки «Бакалавра», галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія», за освітньо-професійною програмою «Фізична терапія, ерготерапія»

Розробник: Андрійчук О.Я., завідувач кафедри – професор кафедри фізичної терапії та ерготерапії, доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор

Силабус навчальної дисципліни затверджений на засіданні кафедри фізичної терапії та ерготерапії

протокол № 3 від 30.09.2021 р.

Завідувач кафедри:

(Андрійчук О. Я.)

І. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань: 22-Охорона здоров'я	Нормативна
Кількість годин/кредитів <u>90/3</u>	Спеціальність: 227- Фізична терапія, ерготерапія	Рік навчання - 3
		Семестр - 6
		Лекцій – 14 год
		<u>Лабораторні заняття - 32</u> год.
ІНДЗ: <u>є</u>	Освітньо-професійна програма: Фізична терапія, ерготерапія Освітній ступінь: Бакалавр (на базі повної загальної середньої освіти)	Самостійна робота <u>36</u> год.
		Консультації <u>8</u> год.
		Форма контролю: іспит
Мова навчання - українська		

ІІ. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

ПІБ - Андрійчук Ольга Ярославівна

Науковий ступінь - доктор наук з фізичного виховання та спорту,

Вчене звання - професор

Посада – завідувач кафедри – професор кафедри фізичної терапії та ерготерапії

Контактна інформація - *електронна адреса* – andrijchuk.olga@vnu.edu.ua

Дні занять розміщено на сайті навчального відділу ВНУ ім. Лесі Українки:
<http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

1. Анотація курсу. Навчальна дисципліна «Семіотика з основами пропедевтики» є нормативною навчальною дисципліною для студентів спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія» освітнього ступеня «бакалавр» для здобуття кваліфікації «Бакалавра з фізичної терапії, ерготерапії».

Дисципліна «Семіотика з основами пропедевтики» розглядає методи клінічного обстеження пацієнта при різних патологічних станах, розладах функцій органів і систем людини. Бакалавр фізичної терапії, ерготерапії повинен уміти виявляти ознаки або симптоми хвороб (семіотика), визначати та групувати виявлені під час обстеження ознаки захворювання чи порушень функцій.

Семіотика з основами пропедевтики є своєрідною зв'язуючою ланкою фундаментальних теоретичних дисциплін з клінічними дисциплінами, обов'язковою дисципліною під час навчання студентів спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія». Матеріал дисципліни відповідає Стандарту вищої освіти України: перший бакалаврський рівень, галузь знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія». Передбачає вивчення базових компонентів обстеження та контролю стану пацієнта/клієнта фізичним терапевтом при порушеннях серцево-судинної та дихальної систем; опорно-рухового апарату; при неврологічних розладах.

Основою формування знань, умінь і навичок у навчальній дисципліні «Семіотика з основами пропедевтики» є лекційні та практичні заняття, індивідуальні консультації, а також самостійна робота.

Пререквізити (*попередні курси, на яких базується вивчення дисципліни*): основи медичних знань, основи анатомії та фізіології людини, основи практичної діяльності у фізичній терапії та ерготерапії,

Постреквізити (*дисципліни, для вивчення яких потрібні знання, уміння і навички, що здобуваються після закінчення вивчення даної дисципліни*): фізична терапія при різних ушкодженнях та захворюваннях (при порушенні діяльності серцево-судинної та дихальної системи, порушенні діяльності опорно-рухового апарату, при неврологічних порушеннях), навчальні/виробничі/клінічні практики.

2. Мета і завдання навчальної дисципліни:

Мета курсу – є формування умінь та навичок щодо оцінювання симптомів та порушень з метою визначення їх впливу на стан здоров'я, заняттєву активність пацієнта/клієнта.

Основними завданнями дисципліни є:

- формування загальних та фахових компетентностей в розрізі предмету;
- відпрацювання навичок курації пацієнта/ клієнта: збирати дані про скарги, анамнез хвороби, анамнез життя, використовуючи результати співбесіди пацієнтом та його родичами; збирати інформацію про загальний стан пацієнта (свідомість, конституція) та зовнішній вигляд;
- обстежувати стан органів та систем у пацієнта/клієнта;
- виділяти провідний клінічний симптом або синдром шляхом прийняття

обґрунтованого рішення, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані фізикального обстеження, знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм;

- інтерпретувати результати досліджень у нормі та при патології.

4. Результати навчання (Компетентності).

ЗК 04. Здатність працювати в команді. ЗК 10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 11. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК 12. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області.

ФК 05. Здатність провадити безпечну для пацієнта/клієнта та практикуючого фахівця практичну діяльність з застосуваннями преформованих фізичних чинників у травматології та ортопедії, неврології та нейрохірургії, кардіології та пульмонології, а також інших областях медицини. ФК 06. Здатність виконувати базові компоненти обстеження у фізичній терапії та/або ерготерапії: спостереження, опитування, вимірювання та тестування, документувати їх результати. ФК 07. Здатність допомогти пацієнту/клієнту зрозуміти власні потреби, обговорювати та пояснювати зміст і необхідність виконання програми фізичної терапії та ерготерапії. ФК 10. Здатність проводити оперативний, поточний та етапний контроль стану пацієнта/клієнта відповідними засобами й методами та документувати отримані результати.

ПР 03. Використовувати сучасну комп'ютерну техніку; знаходити інформацію з різних джерел; аналізувати вітчизняні та зарубіжні джерела інформації, необхідної для виконання професійних завдань та прийняття професійних рішень. ПР 04. Застосовувати у професійній діяльності знання біологічних, медичних, педагогічних та психосоціальних аспектів фізичної терапії та ерготерапії. ПР 06. Застосовувати методи й інструменти визначення та вимірювання структурних змін та порушених функцій організму, активності та участі, трактувати отриману інформацію. ПР 13. Обирати оптимальні форми, методи і прийоми, які б забезпечили шанобливе ставлення до пацієнта/клієнта, його безпеку/захист, комфорт та приватність. ПР 17. Оцінювати результати виконання програм фізичної терапії та ерготерапії, використовуючи відповідний інструментарій, та за потреби, модифіковувати поточну діяльність.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		Лек.	Лабор. (семін)	Сам. роб.	Конс.	Форма контро лю/ Бали
Змістовий модуль 1. Засоби та методи обстеження у фізичній терапії, ерготерапії						
Тема 1. Вступ. Схема	11	2	4	4	1	ДС, ДБ,

історії хвороби. Розпитування: скарги, анамнез захворювання, анамнез життя.						Т,Р/ 4
Тема 2. Загальний огляд пацієнта	11	2	4	4	1	ДС, ДБ, Т/ 4
Тема 3. Засоби та методи обстеження у фізичній терапії, ерготерапії	11	2	4	4	1	ДС, ДБ, Т,Р/ 4
Разом за модулем 1	33	6	12	12	3	12
Змістовий модуль 2. Спеціальна частина						
Тема 4 Симптоми, синдроми та порушення серцево- судинної системи	13	2	4	6	1	ДС, ДБ, Т/ 4
Тема 5 Симптоми, синдроми та порушення дихальної системи	13	2	4	6	1	ДС, ДБ, Т/ 4
Тема 6 Симптоми, синдроми та порушення опорно- рухового апарату	13	2	4	6	1	ДС, ДБ, Т/ 4
Тема 7 Симптоми, синдроми та порушення при неврологічних розладах	18	2	8	6	2	ДС, ДБ, Т,Р/ 8
Разом за модулем 2	57	8	20	24	5	20
Види підсумкових робіт:						Бал
Модульна контрольна робота № 1						30
Модульна контрольна робота № 2						30
ІНДЗ						8
Всього годин	90	14	32	36	8	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання:

1. Будова тіла: конституція, зріст, маса тіла
2. Огляд шкіри. Висип
3. Огляд волосся та нігтів
4. Оцінювання підшкірного жирового шару
5. Пальпаторне обстеження лімфатичних вузлів
6. Термометрія тіла
7. Підрахунок частоти дихання
8. Патологічні типи дихання
9. Особливості локалізацій болю в пацієнтів кардіологічного та пульмонологічного профілю
10. Порівняльна та топографічна перкусія
11. Правила аускультатії

IV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Загальна оцінка за курс складається як сума оцінок за кожен з двох модулів: поточне тестування (практичні/лабораторні заняття, самостійна робота); контрольні роботи наприкінці кожного змістового модуля. Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою ECTS.

Теоретичне оцінювання кожної теми I і II змістового модуля оцінюється в балах (максимально 1 бал) методом тестування. За активність на кожному з лабораторних занять студент може отримати максимум 3 бали. 3 бали студент отримує у випадку, коли він повністю засвоїв теоретичний і практичний матеріал, логічно викладає його, робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує. 2 бали – студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно виконує практичне завдання, наводить приклади, однак є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків, не завжди дотримується логіки викладу, припускається незначних помилок чи неточностей. 1 бал – студент засвоїв матеріал на репродуктивному рівні (переказування, повторення навички), приймає активну участь у роботі, відтворює вивчене не завжди логічно, припускається помилок. 0,5 бала – студент, який невпевнено переказує матеріал, під час відповіді потребує допомоги, допускається помилки при виконанні практичної навички. 0 – студент, не приймає участь в обговоренні питань на занятті.

ІНДЗ оцінюється максимальною кількістю балів - 8.

8 балів отримує студент, який розкрив тему роботи, яка має самостійний і творчий характер. Тема повністю розкрита використовувач основну і додаткову літературу. Обсяг відповідає нормі (15 – 20 слайдів). Під час презентації студент орієнтується у матеріалі, висловлює власне ставлення до визначеної проблеми. Матеріал подано логічно і своєчасно. 6 балів отримує студент, який розкрив тему самостійної роботи за всіма пунктами плану, використав більшість рекомендованої літератури. Матеріал подано логічно. Обсяг відповідає встановленій нормі. Під час захисту студент вільно володіє і орієнтується у матеріалі, висловлює власне ставлення до питання. Матеріал поданий не своєчасно. 4 бали виставляється студенту, який тему роботи розкрив фрагментарно, не повністю (висвітлено не всі пункти

плану, матеріал подано стисло). Використано недостатню кількість літературних джерел. Матеріал побудовано не логічно. 2 бали отримує студент, який розкрив незначну частину матеріалу (декілька пунктів плану), використав недостатню кількість літературних джерел. Відсутня логіка подачі матеріалу, а також порушена цілісність системи знань. 1 бал – студент роботу написав формально, стисло, не своєчасно. 0 – студент роботу не підготував.

У кінці вивчення навчального матеріалу викладач виставляє одну оцінку за роботу студента як суму з усіх поточних оцінок. Цю оцінку викладач трансформує в **рейтинговий бал за роботу протягом семестру**. Таким чином, максимальний бал за роботу протягом семестру може становити **40**.

Модульний контроль передбачає перевірку підсумкових знань і вмінь студентів шляхом написання модульних контрольних робіт. Оцінка з виставляється за виконання студентом 2-ох контрольних робіт (по кожному із змістових модулів), які передбачають перевірку теоретичних знань. Контрольні роботи оцінюються за 30-бальною шкалою. Тестування здійснюється методом онлайн-тестування за допомогою платформи Moodle.

Критерії оцінювання модульного / підсумкового тесту: оцінка **“відмінно”** відповідає 27-30 балам, ставиться за відмінне написання підсумкової / модульної контрольної роботи; оцінка **“добре”** відповідає 22-26 балам, ставиться за хороше написання підсумкової / модульної контрольної роботи; оцінка **“задовільно”** відповідає 18-21 балам, ставиться за задовільне написання підсумкової / модульної контрольної роботи; оцінка **“незадовільно”** відповідає 1-17 балам, ставиться за незадовільне написання підсумкової / модульної контрольної роботи.

У разі наявності документа, що засвідчує навчання на сертифікованих курсах, онлайн-курсах, які дотичні до тем дисципліни, можливе зарахування певної кількості балів (не більше 10), відповідно до [Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки](#).

В неформальній освіті:

- закінчення професійних курсів, семінарів або тренінгів, майстер-класів дозволяє набрати студенту по 5 балів за кожну участь;
- підготовка конкурсної наукової роботи – максимум 10 балів;

В інформальній освіті:

- наявність наукової публікації - 5 балів;
- участь у конференції з публікацією тез – 3 бали.

При недотриманням студентом *Кодексу академічної доброчесності ВНУ ім. Лесі Українки* - сукупності етичних принципів та визначених законом правил, якими керуються учасники освітнього процесу під час навчання, викладання і провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень, оцінювання роботи не буде відбуватись (!) Списування під час контрольних робіт заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань під час заняття. **Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти** передбачає: • самостійне виконання

навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); • посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; • дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; • надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин.

Політика щодо відвідування: відвідування занять є обов'язковим компонентом процесу здобування освіти. За об'єктивних причин навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівництвом Університету.

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Семестровий екзамен – це форма підсумкового контролю засвоєння студентом теоретичного матеріалу та практичних вмінь і навичок за семестр.

У випадку якщо підсумкова оцінка (бали) з дисципліни з сумою підсумкових модульних оцінок та становить не менше 75 балів, то, за згодою студента, вона може бути зарахована як підсумкова оцінка з навчальної дисципліни. У випадках, коли підсумкова оцінка нижче 75 балів, або за бажання студента підвищити рейтинг, він складає іспит. При цьому бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт, анулюються. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за іспит становить 60 балів.

Повторне складання екзамену, допускається не більше двох разів один раз викладачеві, другий – комісії, яка створюється директором ННМІ.

Перелік питань до іспиту

1. Характеристика кашлю як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи
2. Характеристика задишки як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи
3. Характеристика запаморочення як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи
4. Характеристика приступу ядухи як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи
5. Характеристика болю як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи
6. Характеристика включення у роботу допоміжних дихальних м'язів як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи
7. Характеристика тахікардії та аритмії як симптомів порушення функціонування кардіореспіраторної системи

8. Характеристика ціанозу як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи
9. Характеристика набряку як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи
10. Характеристика ослабленого дихання як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи
11. Характеристика жорсткого та патологічного бронхіального дихання як симптомів порушення функціонування кардіореспіраторної системи
12. Характеристика крепітації, хрипів та шуму тертя плеври як симптомів порушення функціонування кардіореспіраторної системи
13. Характеристика різних видів перкуторного звуку як симптомів порушення функціонування кардіореспіраторної системи
14. Характеристика катаральних проявів як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи
15. Характеристика підвищеного артеріального тиску як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи
16. Характеристика пониженого артеріального тиску як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи
17. Характеристика синдрому дихальної недостатності
18. Характеристика синдрому серцевої недостатності
19. Характеристика бронхообструктивного синдрому
20. Характеристика загально інтоксикаційного синдрому
21. Характеристика легеневого серця як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи
22. Характеристика плевральних спайок як симптому порушення функціонування кардіореспіраторної системи
23. Характеристика декструктивних змін бронхів та легеневої тканини
24. Характеристика болю як симптому порушення функціонування ОРА
25. Характеристика набряку як симптому порушення функціонування ОРА
26. Характеристика порушень амплітуди рухів як симптомів порушення функціонування ОРА
27. Характеристика зменшення м'язової сили та витривалості як симптомів порушення функціонування ОРА
28. Характеристика порушень рівноваги та координації як симптомів порушення функціонування ОРА
29. Характеристика порушень рухових функцій як симптомів порушення функціонування ОРА
30. Характеристика болю як симптому неврологічних розладів
31. Характеристика набряку як симптому неврологічних розладів
32. Характеристика парезів та плегій як симптому неврологічних розладів
33. Характеристика м'язової атрофії як симптому неврологічних розладів
34. Характеристика порушення м'язового тону як симптому неврологічних розладів

35.Характеристика порушення чутливості як симптомів неврологічних розладів

36.Характеристика порушення стану свідомості як симптомів неврологічних розладів

37.Характеристика порушення когнітивних функцій як симптомів неврологічних розладів

38.Характеристика порушення зорових функцій та сприйняття як симптомів неврологічних розладів

39.Характеристика зменшення м'язової витривалості як симптому неврологічних розладів

40.Характеристика порушення рівноваги та координації як симптомів неврологічних розладів

41.Характеристика порушення рухових функцій як симптомів неврологічних розладів

VI. Шкала оцінювання знань студентів з дисципліни

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90 – 100	Відмінно	A	відмінне виконання
82 – 89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75 - 81	Добре	C	загалом хороша робота
67 - 74	Задовільно	D	непогано
60 - 66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1 – 59	Незадовільно	Fx	необхідне перескладання

VII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Ащеулова Т. В. Основні методи обстеження хворих [Електронний ресурс] : лекція № 1 : [презентація PowerPoint] / Т. В. Ащеулова. – Електронні дані (79 слайдів). – Харків, 2018. – Режим доступу: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/20331>

2. Візір В. А. Курація хворих в клініці внутрішньої медицини [Електронний ресурс] : навч.-метод. посіб. для аудиторної і позааудиторної роботи студентів 5 курсу медичного факультету / В. А. Візір, І. Б. Приходько, О. В. Деміденко. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2013. – 47 с. – Режим доступу: <http://dspace.zsmu.edu.ua/handle/123456789/1160>

3. Наказ МОН України від 19.12.2018р. №1419 Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 227 “Фізична терапія, ерготерапія” для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

4. Пропедевтика внутрішніх хвороб з доглядом за терапевтичними хворими / За заг.ред. А.В. Єпішина. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2001. – 768 с.

5. Семіотика і діагностика внутрішніх хвороб (фізичні методи обстеження)/ За заг. ред. проф. В. М. Василюка. - Тернопіль, 2003. – 394 с.

Додаткова:

1. Андрійчук О. Я. Деякі аспекти практичної підготовки фізичних терапевтів // Сучасна наука та освіта Волині : зб. матеріалів наук.-практ. онлайн-конф. (20 листопада 2020 р.) / упоряд., голов. ред. О. Ю. Ройко. – Луцьк: Вежа-Друк, 2020. – С 135-136.

2. Андрійчук О. Я. Фізична реабілітація хворих на гонартроз. [Текст] : монографія / Ольга Ярославівна Андрійчук. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – 344 с.

3. Андрійчук О., Ульяницька Н., Грейда Н., Струбіцька Н. Пацієнтоцентричність фізичної терапії під час спортивно-реабілітаційних зборів // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. 2021. №2(54), С. 112-119.

4. Антропова Т. О. Обстеження та визначення стану здоров'я : підручник / Т. О. Антропова, А. А. Пісарєв, О. І. Колісниченко. – Київ : Медицина, 2006. – 352 с.

5. Децик Ю. І. Методи клінічного обстеження хворого [Електронний / Ю. І. Децик, О. Г. Яворський // Пропедевтика внутрішньої медицини : підручник / за ред. О.Г. Яворського. — 4-е вид., випр. і допов. – Київ, 2016.

6. Медсестринство в терапії: Підручник/ За заг. ред. М.І. Шведа, Н.В. Пасечко. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2004. – 546 с.

7. Наталія Ульяницька, Світлана Індика, Ольга Андрійчук, Олена Якобсон, Наталія Грейда, Володимир Лавренюк. Особливості програми відновлення психофізіологічних показників у старшокласників-комп'ютерокористувачів// Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві /Східноєвроп. нац. ун –т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2020. – No2(50).–78-84 с.

8. Обстеження пацієнта. Схема історії хвороби [Електронний ресурс] : метод. вказівки для студентів вищ. мед. учб. закл. III–IV рівнів акредитації та лікарів-інтернів : кишеньк. довід. / уклад.: Т. С. Оспанова [та ін.]. – Харків : ХНМУ, 2018. – 46 с. – Режим доступу: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/20548>

9. Пропедевтика внутрішньої медицини : підручник / за ред. О. Г. Яворського. – 4-е вид., випр. і допов. – Київ, 2016.

10. Пропедевтична педіатрія : підруч. для студентів вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредитації / В. Г. Майданник, В. Г. Бурлай, О. З. Гнатейко, К. Д. Дука ; М-во охорони здоров'я України ; за ред. В. Г. Майданника. – Вид. 2-е, випр. та допов. – Вінниця : Нова Книга, 2018. – 872 с.

11. Розпит, загальний огляд хворих з патологією серцево-судинної системи: огляд і пальпація передсерцевої ділянки [Електронний ресурс] : метод. вказівки / упоряд.: Т. В. Ащеулова, Т. М. Амбросова, В. І. Смирнова – Харків : ХНМУ, 2018. – 16 с. – Режим доступу: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/22405>

12. Спеціальна неврологія : навч.-метод. посіб. для аудиторної та самостійної роботи студентів IV курсу мед. фак. вищ. навч. закл. III-IV рівня акредитації / О. А. Козьолкін, І. В. Візір, М. В. Сікорська, О. А. Лапонов. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2020. – 195 с. – Режим доступу: <http://dspace.zsmu.edu.ua/handle/123456789/12175>

13. Схема історії хвороби. Розпит хворого: скарги та їх деталізація, розпит за системами [Електронний ресурс] : метод. вказівки до практ. занять з пропедевтики внутрішньої медицини для студентів вищ. мед. навч. закл. III-IV рівнів акредитації / уклад.: Т. В. Ащеулова, Н. М. Герасимчук. – Харків : ХНМУ, 2018. – 15 с. – Режим доступу: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/22051>